

De Mooiste Kerk staat in Scheveningen en is een on-Nederlands totaalkunstwerk

Verkiezing | Een jury van zeven deskundigen koos na lang beraad de Mooiste Kerk. ‘Het is een katholiek totaalconcept dat je in Nederland nergens zo uitbundig aantreft.’

tekst **Andrea Bosman**
en **Jelmer Mulder**
foto's **Fenna Jensma**

De *Trouw*-lezer kon er halverwege augustus al uitgebreid over lezen in dit katern: de ruim twee miljoen Venetiaanse steentjes in het grootste mozaïek van Nederland, de glas-in-loodramen, de iconen, de bronzen beelden, de actieve gemeenschap van vrijwilligers. De Antonius Abtkerk in Scheveningen was door lezers getipt als mooiste kerk van Nederland, en de verslaggever nam een kijkje.

En hij bracht een bezoek aan, blijkt nu, De Mooiste Kerk van Nederland – zo oordeelt de jury. Na een oproep in deze krant, aan het begin van de zomer, stuurden ruim 1100 mensen hun favoriete kerk in, vaak vergezeld van een bloemrijke omschrijving. *Trouw* ging in de vakantieperiode bij verschillende kerken langs en de jury bekeek die inzendingen. Na lang beraad stond de winnaar eind augustus vast.

De Antonius Abt is eigenlijk on-Nederlands, erkent juryvoorzitter Herman Wesselink. “Het is een katholiek totaalconcept dat je in Nederland nergens zo uitbundig aantreft.” Van buiten is de kerk sober, binnen is de blikvanger het kleurrijke mozaïek, ontworpen door Antoon Molkenboer, onder toezicht van architecten Joseph Cuypers en diens zoon Pierre Cuypers jr.

Daarmee is de Antonius Abt “echt Dutch design, als product van een

samenwerking tussen prominente Nederlandse architecten en kunstenaars”, zegt jurylid Hanna Melse. Zij is erfgoeddeskundige protestantse kerken bij het Utrechtse Catharijneconvent.

Melse noemt de moderne boogvormen in de Antonius Abt, bogen met hoeken en paraboolbogen. “De kerk springt eruit omdat er door de gestileerde vormen van de figuratieve voorstellingen en beelden en door het grote mozaïek een ervaring van verbinding ontstaat met de kerken van het vroege christendom.”

Het juryberaad beloofde, in ieder geval op papier, nog lastig te worden. Want in een eerste ronde, bij koffie en kersenvlaai op de redactie van *Trouw* in DPG’s eigen mediatempel in Amsterdam Duivendrecht, bleek het absoluut geen gelopen race voor de Antonius Abt. Alleen voor Hanna Melse en Herman Wesselink was deze kerk al meteen favoriet.

Pure vorm

Jurylid en architect Sander Ros, voor wie in een kerk het woord centraal staat, vindt het juist belangrijk dat een kerk ‘geen poespas’ heeft. Zuivere materialen, eerlijke vormtaal: de zoektocht naar de meest pure en volmaakte vorm bracht hem steeds opnieuw bij de abdijkerk van Sint Benedictusberg van Dom Hans van der Laan, in het Zuid-Limburgse Mamelis. Mamelis is voor Ros zo’n beetje de reden dat hij architect wilde worden.

Ook Aafke Romeijn, muzikant en sinds een paar jaar praktiserend katholiek, loopt al jaren warm voor de kerk in Mamelis. Van leeggetrokken en witgekalkte protestantse kerken houdt ze niet, maar voor deze strenge kloostervorm viel Romeijn als een blok. Het is haar favoriet, al was

het maar omdat ze zich kan voorstellen dat als ze lang geleden was geboren, ze waarschijnlijk het klooster in was gegaan.

Evelyne Verheggen, erfgoeddeskundige en cultuurhistorica voor religieus erfgoed, pleitte in de eerste ronde voor de katholieke St. Willibrorduskerk in Vierakker, een kleine ensemblekerk die in een van de artikelen in *Trouw* werd beschreven.

Verheggen vindt ook dat de jury niet alleen de factor ‘mooi’ mee moet laten wegen. “Laten we dat doorbreken. Ik begrijp al die lezers die voor Vierakker kiezen, een kerk gedragen door vrouwen maar nu overgeleverd aan de grillen van een parochiebestuur. Vierakker wordt met sluiting bedreigd, dat is ook iets om mee te nemen.”

Hoogleraar theologie en voormalig theoloog des vaderlands Mirella Klomp koos in eerste instantie voor “schoonheid van de kwetsbare mensen die in het christelijk geloof centraal staan”, en die ziet ze vooral in de Adventskerk in Assen, verbonden met het psychiatrisch ziekenhuis daar. Als goede tweede zou ze voor de Maranathakerk in Amsterdam-Noord gaan, nu in gebruik door de Koptische gemeenschap. “Ik ben theoloog, voor mij is vorm gelijk aan inhoud, en doordat hier een nieuwe geloofsgemeenschap is gaan huizen, drukt deze kerk uit dat geloof een waagstuk is.”

Naoorlogs beton

Gebouwenfan Martjan Kuit, vooral liefhebber van naoorlogs beton, nam in die eerste ronde een heel andere afslag, namelijk die van laagdrempeligheid. “Voor veel mensen is een kerk binnenstappen alleen al heel lastig. Daarom kies ik voor het platte Disneyvermaak van de kathedrale

‘Toch is het echt Dutch design, een product van prominente architecten en kunstenaars’

De winnaar heeft alles: een wow-effect, veel vrijwilligers, maar een onzekere toekomst

Scan de QR-code en vind een filmpje over de winnaar en een overzicht van de kandidaten die genomineerd waren voor de Mooiste Kerk.

basiliek St. Bavo in Haarlem. Gewoon genieten van pracht en praal en overdadigheid.”

Er volgde, na die eerste ronde, een wat langere discussie over wat de keuze voor de Mooiste Kerk zou moeten zijn. Waar zit het mooie precies in, hoe definiëren we dat? Zou die mooiste kerk eigenlijk veel bezoekers moeten trekken, en moet het inderdaad laagdrempelig zijn om daar binnen te stappen? Wordt de kerk gedragen door een gemeenschap? Moet hij nog regelmatig in gebruik zijn voor liturgie? Is het belangrijk als een kerk verwijst naar belangrijke, historische waarden? Stuk voor stuk belangrijke criteria, vond de jury.

Het gesprek kreeg ook een wat ernstiger onderton, want de dreigende sluiting van zoveel kerken in Nederland bleek uiteindelijk ook een belangrijk criterium voor de jury. Nederland telt bijna 7000 kerken, waarvan ongeveer een derde de afgelopen jaren een andere bestemming heeft gekregen. Maar een klein deel gaat tegen de vlakke.

Unaniem

En zo bleek, na een pauze, dat de Antonius Abt aan alle criteria voldeed. Er is natuurlijk het nogal overdonderende ‘wow-effect’ van de Scheveningse kerk, met zijn duizelingwekkende mozaïek, dat enorm contrasteert met de sobere buitenkant. Daar kon geen van de juryleden uiteindelijk omheen. Daarnaast is de toekomst van de kerk onzeker, maar er is een grote gemeenschap van vrijwilligers die zich inzetten voor de kerk. En dus stond, unaniem en eensgezind, iedereen achter de keuze voor de Antonius Abt.

Bij die grote groep vrijwilligers in Scheveningen viel de erkenning van

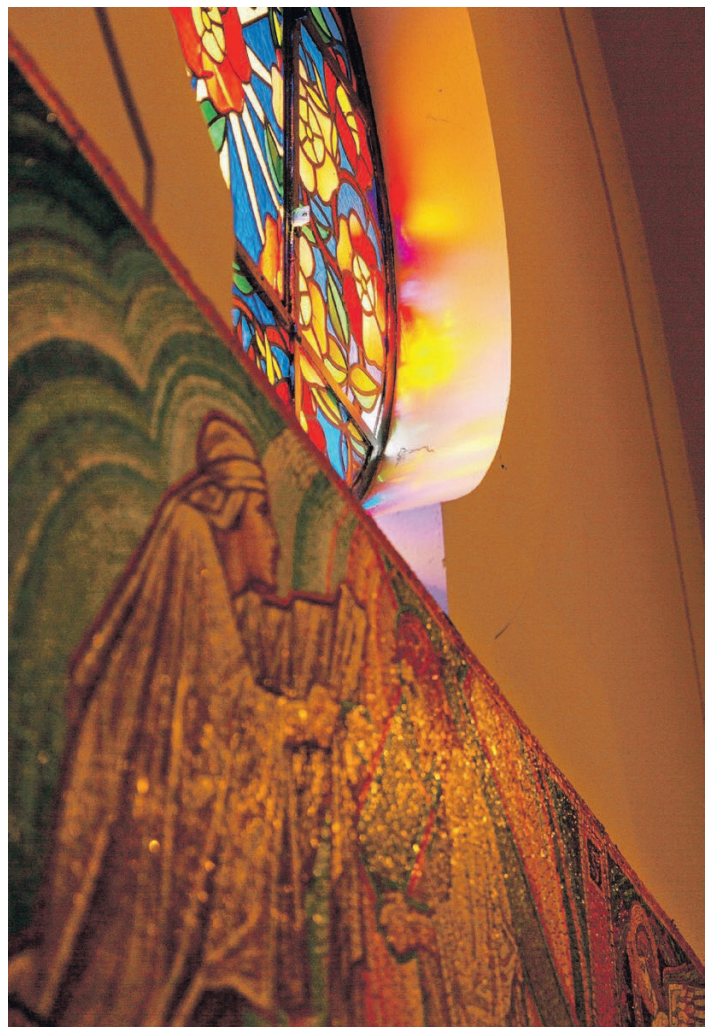
de schoonheid van de Antonius Abt in goede aarde. Juryvoorzitter Herman Wesselink kwam afgelopen week met bloemen en een gevelplaqueette langs om het goede nieuws te brengen. Toen het daaropvolgende applaus was verstomd, mochten parochianen reageren. En uiteraard de pastoor, Dick van Klaveren. Onder het bewind van die laatste kwam er nog niet zo heel lang geleden wel het lastige nieuws dat deze kerk mogelijk vanaf 2032 sluit.

Vurige toespraak

De pastoor gaf een vurige toespraak over de schoonheid van de kerk. In de jaren twintig gebouwd, mocht de kerk in het overwegend protestantse Scheveningen een niet al te frivol uiterlijk hebben. “Ik denk dat we onze protestantse broeders en zusters nog dankbaar mogen zijn ook, dat als je hier langs de soberheid aan de buitenkant loopt, en je mag hier door een muizengaatje of door de koninklijke poort naar binnen, dat je, of je ervan houdt of niet, absoluut onder de indruk raakt.”

Dit gebouw kan volgens Van Klaveren alleen maar een kerk zijn. “Daar is het voor bedoeld, daar is het voor gebouwd. We moeten buitengewoon trots zijn op onze voorouders die dit hebben gedurfd, en ook hebben kunnen realiseren.”

En over de mogelijke sluiting: “Wat de toekomst brenge moge, we moeten ons tot het uiterste inspannen dat deze kerk een plek van rooms-katholieke eredienst is en blijft”. Er volgde applaus. “Hoe dat moet, is natuurlijk een vraagstuk. Alle rooms-katholieke gemeenschappen, ik zou ze bijna oproepen, meld je bij ons, opdat deze plek een plek van katholieke eredienst kan blijven.”

Van buiten is de Antonius Abt sober, binnen is de blikvanger het kleurrijke mozaïek, ontworpen door Antoon Molkenboer, onder toezicht van architecten Joseph Cuypers en diens zoon Pierre Cuypers jr.